

יסודות בכוחות הנפש מתוך הפרשה - פרשת ויחי

מאת הרב יוסף ביליצר יועץ תורני

לעתים קרובות או רחוקות אצל רבים וטובים עולים הרהורי ייאוש, מי אני, מה אני שווה, ומה ייצא ממני, ועוד שאלות כדומה

דברים אלו הם המעכבים הגדולים לצמחיה ולגדילה, אפשר לגדול רק עם הרגשות טובות ולא עם הרגשות שליליות שהם באות מהרע בעצמו

בשורות אלו ננסה לעמוד על מעלת כל יחיד ויחיד מכלל ישראל

מי אלה לך?

היחס אל עצמנו וגם אל החוטאים

שלשה מקומות מצאנו שיעקב אבינו מתמודד מול השאלה על הרשעים הגדולים שהיו בכלל ישראל, אלו שחטאו והחטיאו את הרבים, במה הם שייכים אל כלל ישראל?

פעם ראשונה בפגישתו עם עשו [בראשית ל"ג ה'], עשו שואל אותו מי אלה לך? ולא מובן מה הוא שואל כאן? וכי הוא לא ידע שיש לו בנים, וכי הוא לא ידע מי הם אלו שהשתחוו לפניו עם אימותיהם?

מבאר הרמח"ל [תקט"ו תפלות ת' שו"ר] שכוונתו בשאלה זו על ירבעם בן נבט וחבריו שהם הדוגמא לחוטא ומחטיא את הרבים, עליהם עשו שואל מי אלה לך? הרי הם שייכים לי! ומה לך ולהם.

על כך הייתה תשובתו של יעקב אבינו הילדים אשר חנן ה' את עבדך – מה התשובה בזה?

מבואר כאן שבאמת מצד המהלך של שכר ועונש הם לא היו ראויים להיקרא בניו של יעקב אבינו, אבל הוא אמר שישנה כאן עוד הנהגה – אשר חנן – מה שבא מתוך מתנת חינוך, על הנהגה זו לא שייך לבוא בשאלות מי אלה לך, כי באמת אינם ראויים מצד המעשים שלהם, אבל מקבלים מתנת חינוך, אשר חנן ה', בגלל סיבה נסתרת

פעם השנייה בפרשתנו, [בראשית מ"ח ה'] יעקב אבינו מברך את יוסף "אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי" במה דימה אותם לראובן ושמעון?

ביאר בספר מגלה עמוקות כיון שמנשה ואפרים נולדו במצרים, היו בהם תכונות שגרמו אח"כ ללידת ירבעם ואחאב [עיי"ש בהרחבה]. על זה בא יעקב אבינו ואמר: שלא תתעה ותאמר התכונות האלו הם לא שייכות לכלל ישראל, לא כך, אלא התכונות של אפרים ומנשה הם כמו התכונות של ראובן ושמעון

בפעם השלישית יעקב אבינו שואל את יוסף מי אלה לך? וכל רש"י [בראשית מ"ח ח']
בְּקֹשׁ לְבָרְכֶם וְנִסְתַּלְקָה שְׂכִינָה מִמֶּנּוּ, לְפִי שְׁעֵתִיד יִרְבְּעֶם וְאַחֲרָב
לְצֵאת מֵאֶפְרַיִם וַיְהִי וַיְבָנֵי מִמְּנֹשֶׁה וַיֵּאמֶר מִי אֱלֹהֵיכֶם יֵצְאוּ
אֵלַי, שְׂאֵינֶן רְאוּיִין לְבָרְכָה

כאן השאלה זועקת, הרי הוא בעצמו התמודד עם השאלה הזו מול עשו, וכן אמר קודם כראובן
ושמעון יהיו לי, ואיך הוא אומר עכשיו מהיכן יצאו אלה?

נסה לבאר בקצרה: יש כאן שלושה ממדים

יש את המבחן של אדם לפי מעשיו: כמו שכתב הרמב"ם בפ"ג מהלכות תשובה: מי שיש לו
רוב זכויות צדיק רוב עברות רשע. היינו בודקים את כל המעשים טובים ורעים, והקביעה היא
לפי הרוב, רוב מעשים טובים, זכויות – צדיק, ואם רוב מעשים רעים, עברות – רשע

יש מבחן נוסף לפי כוחות הנפש: כדברי הרמב"ם בתחילת הלכות דעות, "דעות הרבה יש לכל
אחד ואחד מבני האדם זו משונה מזו ורחוקה ממנה ביותר". היינו לפי המידות, כמו כעס גאווה
או סבלנות ורצון, כמבואר בדבריו

מבחן נוסף: כדי לברך צריך להתחבר אל המתברך ולהתקרב אליו. היינו אהבה וקרבה

את כל המבחנים הללו עברו אפרים ומנשה

המבחן במעשים – עליהם מדובר בפרשת וישלח, הגם שמצד שר ועונש אינם ראויים, ה'
חננם.

המבחן בכוחות הנפש – עליהם אמר כראובן ושמעון יהיו לי, שגם ראובן ושמעון היו בעלי
תכונות שונות כמבואר במכירת יוסף, שראובן חמל על יוסף ושמעון רצה להורגו, אבל שניהם
שייכם לכלל ישראל, כיון שגם הכעס של שמעון הוא לא בא מתוך הפקרות כמו של עשו, כך גם
אפרים ומנשה.

ואחרון המבחן במדרגה הרוחנית שלהם עליהם יעקב בעצמו שאל מי אלה לך, בשביל שהוא
עצמו יתחבר אליהם ויברכם, לכן ענה לו יוסף שהם באו ע"י נישואין בקדושה, והוא יכול
להתחבר לשורש שלהם.

נמצאנו למדים מסוגיה זו: גם מי שהתיימש מעצמו והוא סבור שהוא לא עומד בשלשת
המבחנים האלו, גם מצד המעשים שלו הוא נוטה לרע [שזה דבר נדיר], גם מצד התכונות שלו
הוא נוטה לרע, וגם הוא לא מרגיש שייך וקשור אל האבות, עדיין הוא בכלל ברכותיו של יעקב
אבינו, חלק בלתי נפרד של כלל ישראל

דבר נוסף, גם אלו שנראים שאינם שייכים משום בחינה לעם ישראל עדיין הם שייכים, ועליהם
דיבר יעקב אבינו עם עשו, עליהם יוסף התחנן לאביו שבאו ממקום טוב, וגם אנחנו נלך בעקבות
האבות, בשלשת בחינות אלו, וחלילה לנו להוציא אותם מכלל ישראל.

bili23364@gmail.com 0548423364